

Anatolij Bereza

Doctor of Political Sciences (Kyiv, Ukraine)

<https://orcid.org/0000-0003-1611-0274>

e-mail: avbereza@ukr.net

REGULATORY STATE: FINDING A BALANCE BETWEEN REGULATION AND DEREGULATION

Abstract

Improving public administration requires taking into account both the positive and negative consequences of government interference in all spheres of public relations. Systematic, structural, comparative and historical methods were applied to find out the place of the legal regulation of social relations in the formation of a new type of state—the regulatory one.

The EU is a prime example of this form of state, which combines neoliberalism, a constant desire for innovation, and a refusal to intervene in the economic sphere, to introduce liberal social security reforms. The main features of the regulatory state are the deregulation of markets and the decentralization of administrative capacity, the emergence of new network capabilities, and multi-level governance. There was also a clear upward trend in integrated regulation and strategic planning policies at all levels: European, national and regional.

In a regulatory state, the concept of regulation as authoritarian rule and concerted action requires a clear distinction between «hard» and «soft» regulation. «Hard» regulation requires legislative action and coercive mechanisms to enforce and impose sanctions in case of non-compliance. On the other hand, the use of «soft» regulation is sometimes seen as regulation through conviction and deliberation aimed at reaching agreement as the most desirable outcome. So modern regulatory state must combine «hard» and «soft» regulation to guarantee economic development and protect society from external risks (globalization, climate change, etc.).

The evolution of a regulatory state on the European continent demonstrates the need to combine deregulation and re-regulation at different levels of public administration and spheres of public activity to maximize the effective use of the power of concentration by public authorities and special knowledge and long-term prospects for the development of semi-governmental organizations. Deregulation enables the state to respond adequately to changes in public relations under the influence of external factors, primarily globalization, and regulation to minimize the negative effects of market failures and protect the humanitarian, social and environmental spheres.

Key words: regulatory state; welfare state; governance; neoliberalism; New government; deregulation

Береза Анатолій Валентинович

Доктор політичних наук (м. Київ, Україна)

<https://orcid.org/0000-0003-1611-0274>

e-mail: avbereza@ukr.net

РЕГУЛЯТОРНА ДЕРЖАВА: ПОШУК БАЛАНСУ МІЖ РЕГУЛЮВАННЯМ І ДЕРЕГУЛЯЦІЄЮ

Резюме

Удосконалення державного управління вимагає врахування як позитивних, так і негативних наслідків втручання держави у всі сфери суспільних відносин. Застосовувалися системний, структурний, порівняльний та історичний методи для з'ясування місця нормативно-правового регулювання суспільних відносин у формуванні нового типу держави — регуляторної. З'ясовано, що сучасна регуляторна держава повинна поєднувати «жорстке» і «м'яке» регулювання для гарантування економічного розвитку та забезпечення суспільства від зовнішніх ризиків (глобалізація, кліматичні зміни тощо). Регулювання і дерегулювання є сторонами однієї медалі, оскільки дають можливість скористатися перевагами відособлених управлінських органів, що володіють експертними знаннями і можуть реалізовувати довгострокові стратегії, та мінімізувати негативні наслідки некерованості ринків, що є особливо актуальним у сучасному глобалізованому світі, що робить суспільства більш уразливими до зовнішніх загроз.

Ключові слова: регуляторна держава; держава загального добробуту; державне управління; неолібералізм; Нове державне управління; дерегуляція

Вступ

Україна робить лише перші кроки у пошуку балансу між намаганням гарантувати певну стабільність у соціально-економічному розвитку держави та потребою економічних акторів у свободі для пошуку нових ринків і впровадження інноваційних методів виробництва. В Україні під державною регуляторною політикою розуміється напрям державної політики, спрямований на вдосконалення правового регулювання господарських відносин, а також адміністративних відносин між регуляторними органами або іншими органами державної влади та суб'єктами господарювання, недопущення прийняття економічно недоцільних та неефективних регуляторних актів, зменшення втручання держави у діяльність суб'єктів господарювання та усунення перешкод для розвитку господарської діяльності, що здійснюється в межах, у порядку та у спосіб, що встановлені Конституцією та законами України (ст. 1. Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» (2003) [1]. А її принципами є: доцільність — обґрунтована необхідність державного регулювання господарських відносин з метою вирішення існуючої проблеми; адекватність — відповідність потребам у вирішенні існуючої проблеми та ринковим вимогам; ефективність — досягнення максимально можливих позитивних результатів за рахунок мінімально необхідних витрат ресурсів; збалансованість — забезпечення балансу інтересів суб'єктів господарювання, громадян та держави;

передбачуваність— послідовність регуляторної діяльності та її відповідність цілям державної політики; прозорість та врахування громадської думки (ст. 4 Закону).

Останнім часом дедалі частіше починає звучати термін «дерегуляція» як відповідь на більшість економічних проблем країни. Успішність політики у цій сфері частково відображається індексом країни щодо легкості ведення бізнесу (Doing Business), в якому Україна за десятиліття піднялася з 145 місця на 71 в 2019 зі 191 країни.

Суть дерегуляції була сформульована ще до законодавчого визначення регуляторної політики— у 1998 році, коли Указом Президента України від «Про усунення обмежень, що стримують розвиток підприємницької діяльності» її було визначено як «сукупність спрямованих на зменшення втручання державних органів у підприємницьку діяльність, усунення правових, адміністративних, економічних та організаційних перешкод у розвитку підприємництва заходів, які включають: спрощення порядку створення, реєстрації та ліквідації суб'єктів підприємницької діяльності; скорочення переліку видів підприємницької діяльності, що підлягають ліцензуванню та патентуванню, вимагають одержання сертифікатів та будь-яких інших дозволів на здійснення підприємницької діяльності; лімітування перевірок та контролю за діяльністю суб'єктів підприємництва; спрощення процедури митного оформлення вантажів при здійсненні експортно-імпорتنних операцій; забезпечення послідовності та стабільності нормативно-правового регулювання підприємницької діяльності».

Для полегшення ведення бізнесу в країні уже прийнято низка нормативно-правових актів, зокрема закони України «Про внесення змін до законодавчих актів України щодо дерегуляції господарської діяльності з проведення робіт із землеустрою та землеоціночних робіт (2012), «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки» (2014), «Про внесення змін до законодавчих актів України щодо спрощення умов ведення бізнесу (дерегуляція)» (2015), Постанова КМУ «Про затвердження плану заходів щодо дерегуляції господарської діяльності та визнання такими, що втратили чинність, деяких розпоряджень Кабінету Міністрів України» (2016) та інші нормативно-правові акти. Більше того, йдеться навіть про саморегулювання, про що свідчить розпорядження КМУ «Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції реформування інституту саморегулювання в Україні» (2018).

Однак слід розуміти, що регулювання і дерегулювання є сторонами однієї медалі, про що свідчить еволюція регуляторної держави на Європейському континенті.

Методи дослідження

Проблематика регуляторної політики зазвичай добре досліджена економістами та юристами, однак політологічних досліджень бракує як у закордонній, так і вітчизняній політології. Застосовувалися системний, структурний, порівняльний та історичний методи для з'ясування місця нормативно-правового регулювання суспільних відносин у формуванні нового типу держави— регуляторної.

Результати

У найбільш широкому розумінні регулювання «стосується стійкого і цілеспрямованого контролю, що здійснюється органом державної влади над діяльністю, що важлива для суспільства» [2, р. 363]. В 1980-х роках почався процес концентрації влади та з'явилися ознаки формування регуляторної держави на Європейському континенті. Відомий дослідник Дж. Маджоне так пояснив появу нового типу держави: «Приватизація та дерегулювання мають створити умови для появи регуляторної держави, що прийде на зміну диригентській державі минулого» [3, р. 77]. Її особливістю є опора на регулювання, а не на державну власність, планове чи централізоване управління. Є чотири підходи до пояснення регуляторного менеджменту: 1) правовий: регулювання як авторитарні правила; 2) економічний: регулювання як зусилля органів державної влади щодо управління господарчою сферою; 3) політичний: регулювання як ме-

ханізм керування та здійснення управлінського контролю; 4) з точки зору сталого розвитку: регулювання як інструмент захисту навколишнього середовища та суспільства, що стає більш вразливими перед новими ризиками сучасності.

Ці концепції позначають еволюцію від вузького, правового розуміння регулювання до більш широкого контексту, як в теорії, так і на практиці, як цінностей і узгодженої діяльності. Нинішній наднаціональний режим ЄС має бути спроможний контролювати та домінувати над окремими повноваженнями урядів держав-членів, легітимність яких походить від прямих демократичних виборів.

У регуляторній державі концепція регулювання як авторитарного правління та узгодженої діяльності вимагає чіткого розмежування між «жорстким» і «м'яким» регулюванням. Жорстке регулювання вимагає законодавчих дій та механізмів примусу, щоб забезпечити виконання, а також введення санкцій у випадку недотримання норм закону. З іншого боку, використання м'якого регулювання іноді розглядається як регулювання через переконання та дорадчий дискурс, спрямований на досягнення згоди як найбільш бажаний результат. М'яке регулювання передбачає прийняття виважених рішень [4], досягнення принципової згоди, а не чіткого встановлення прав і обов'язків сторін, що дає акторам більше свободи у досягненні цілей регулювання та стимулювання розвитку [5].

М'яке регулювання складається з керівних принципів та різних інструментів заохочення для досягнення бажаних цілей. Однак цей підхід означає, що правила можуть різнитися залежно від країни, оскільки вони залежать від поставлених цілей. Це регулювання на основі дорадництва, яке Євросоюз назвав «відкритим методом координації», що став широко впроваджуватися з 2000 року. Іншими словами м'яке регулювання означає: деліберацію для пошуку найкращих рішень та найкращих практик; обмін інформацією та програмами розвитку; взаємну довіру та сумісність між регуляторними системами; високий ступінь інституційної взаємодії між регуляторами; створення мережевого, партнерського суспільства.

Ширша концепція регулювання визначає дві базових характеристики, зокрема організаційні зміни в державних інститутах та популяризація укладання угод для впровадження контрольних механізмів, які сприяють появі регуляторної держави. Опора на регулювання, а не державну власність, планування чи бюрократичний апарат свідчить, що методи цього типу держави схильні до мінімізації і/або оринковлення державного сектора, що у свою чергу веде до регулятивного управління [6].

Регуляторне управління свідчить про перехід від традиційного управлінського підходу до різних варіацій інституційних та структурних реформ згідно з положеннями концепції НДУ. Вони часто контекстуально пов'язані з соціальними моделями та адміністративними традиціями, що по-різному тлумачить регуляторні заходи [7]. Водночас слід мати на увазі недоліки надмірного захоплення регулюванням. Так К. Худ та Р. Дайксон, проаналізувавши британську політику протягом останніх трьох десятиліть, дійшли висновку, що Нове державне управління (НДУ) та збільшення кількості регулятивних актів призводить до зростання державних затрат, зменшення рівня задоволеності громадян-споживачів, ослаблення парламентської демократії [8].

Втручання держави в економіку, розробка і вжиття заходів для макроекономічної стабілізації, розподіл доходів, регулювання ринку та домінування органів державної влади у сфері планування було характерне для державного управління розвинених держав Заходу у перші два десятиліття після завершення Другої світової війни. Підставою стала теорія Дж. М. Кейнса, згідно з якою на органи державної влади інститути, організовані за ієрархічним принципом відповідно до бюрократичної моделі М. Вебера, була покладена відповідальність за реалізацію кейнсіанської політики. Її широкому впровадженню сприяв сильний економічний ріст в країнах Західної Європи, захищеність їх економік від впливу зовнішніх чинників (міжнародного ринку

і кон'юнктури). Бюрократичний контроль та державна власність були важливими елементами державного регулювання і влада центрального уряду майже не ставилася під сумнів [9].

Міжнародна економічна криза 1970-х рр. сформувала запит на нові форми адміністрування, відмінні від кейнсіанського централізованого планування та традиційного державного управління. Нові моделі урядування щодо цілей та курсу на оринковлення державних послуг перебували під впливом неоліберальних ідей, що закликали до збільшення конкуренції як на ринку, так і в державному секторі. Держава загального добробуту реформувалася і дерегуляція стала ключовим словом порядку денного. Управління за цілями замінило бюрократичний урядовий контроль, а дерегуляція вважалася найбільш характерною особливістю цієї моделі.

Першим кроком стала відмова від надмірного втручання держави і скасування низки нормативно-правових актів, що сприяло спрощенню ведення господарської діяльності. Цей процес отримав назву «дерегуляція» і проходив з урахуванням особливостей конкретної країни. Там, де органи виконавчої влади мали досить високий ступінь самостійності і була відсутня політична воля на обмеження впливу держави, дерегуляція проводилася за принципом «регуляторної гільйотини», коли усі чинні підзаконні регуляторні акти вважалися апіорі шкідливими для бізнесу та економічного розвитку, тому кожен регуляторний орган повинен був відстоювати необхідність кожної поправки до законодавства. Інші країни пішли шляхом визначення необхідних напрямів регулювання за ступенем ризику для економіки держави, безпеки громадян та екологічного стану. Якщо певна сфера діяльності отримувала низький рівень ризику, то це означало практично відсутність державного регулювання, за середнього рівня—державне втручання було обмеженим, а за високого державне регулювання було обов'язковим.

Наступним кроком стала розробка відпрацювання загальних принципів та порядку прийняття регуляторних актів залежно від їх важливості для бюджету, реалізації державних стратегій розвитку тощо. Були вироблені та законодавчо закріплені загальні принципи та методологія оцінки впливу регуляторних актів на інтереси трьох груп заінтересованих сторін: громадян, підприємців та держави. З підприємницької сфери була запозичена і адаптована під потреби державного управління система відстеження результативності дії нових регуляторних актів, а також законодавчо закріплені принципи та методологія її проведення. Накопичений досвід дав змогу і надалі удосконалювати методики і критерії розробки та контролю ефективності прийнятих регуляторних актів для покращення якості управління економікою.

Як не парадоксально, цей період також призвів до небаченого росту кількості нових регулятивних актів та розширення регулятивної політики, яка охопила нові сфери. Така експансія відбулася як на національному рівні, так і на рівні Євросоюзу [10]. Цілком закономірно, що традиційні форми регулювання, планування та контролю зникли під тиском нових технологічних досягнень та нових економічних й ідеологічних сил, породжених глобалізацією, які сприяли дерегуляції.

Однак насправді зменшення державного регулювання у сфері господарювання не відбулося. Замість цього з'явилася політика, що поєднувала дерегуляцію і ререгуляцію на різних рівнях державного управління та сферах суспільної діяльності. Дерегуляція використовується для задоволення вимог нового ринку, а ререгуляція—для коригування ринкових цілей та захисту людських, соціальних та екологічних прав. Іншими словами, нові форми планування і регулювання замінили старі.

Дж. Маджоне назвав нову інституційну форму держави регуляторною. Ця форма з'явилася в кінці 1970-х років і розширила «регуляторну державу» в Європі на хвилі Європейської інтеграції, що почалася в 1950-х роках. Євросоюз є яскравим прикладом цієї форми регуляторної держави, яка в ідеологічному плані має ознаки неолібералізму, постійного бажання до інновацій, та відмови від втручання в економічну сферу, впровадженням ліберальних реформ у сфері соціального забезпечення.

Характерними рисами нової форми держави є дерегуляція ринків та децентралізація керівної спроможності, поява нових мережевих спроможностей та багаторівневе урядування. Також очевидною була тенденція до зростання комплексної політики регулювання та стратегічного планування на всіх рівнях: європейському, національному та регіональному. І це не дивно. Традиційні форми регулювання і контролю, успадковані з часів державного інтервенціонізму, зникли перед лицем впливових технологічних, економічних та ідеологічних сил. Техніко-економічна парадигма зазнала радикальних змін. З'явилася потреба у нових формах регулювання та підходах до інституційного планування, які б відповідали різним політичним і соціальним цілям контролю та управління.

Прийняття законів та публікація директив різко зросла, панівне становище посіли закони з широкою сферою застосування, регулятивні нормативно-правові акти та правові угоди. Нова форма регуляторного управління отримала свою легітимність від тісного зв'язку з чинним законодавством та характеру поставлених цілей, і тільки дуже опосередковано від парламентів держав-членів, які приймали рішення [11].

Інструменти раціоналізації господарчої діяльності отримали пріоритет при оцінці результатів, замінюючи бюрократичний адміністративний контроль. Стратегічне планування є частиною цієї системи, оскільки досягнення цілей та результатів вимагає дедалі більш комплексного і ґрунтовного планування, ніж реформи, базовані на стандартизованій, шаблонній діяльності держави, що втручалася в ринкові відносини.

Процес європеїзації крім того посилив тиск щодо регуляції через інтеграційний процес: ЄС як цілісна регуляторна держава підштовхувала країни-члени у тому ж напрямі. Держави-члени потрапили під наднаціональне регуляторне управління. Так у Франції лише 20–25% від усіх нормативно-правових актів було прийнято самостійно, без жодних попередніх консультацій з Брюсселем, аналогічна ситуація спостерігається і в інших державах європейського континенту [12]. Так з 1995 по 2018 рік понад 12 тис. юридично зобов'язальних нормативно-правових актів ЄС стали частиною законодавства Норвегії, яка не є її членом. Значна частина законів і правил ЄС визначені як правові акти, які мають бути імплементовані на національному рівні.

Зазначимо, що розуміння дерегулювання лише як зменшення кількості правил є помилковим, оскільки ререгуляція є невіддільним елементом дерегуляції. Те, що може сприйматися як дерегуляція на практиці ніколи не означає зменшення державного регулювання і наближення до ідеальної моделі невтручання держави у дію ринкових сил (*Laissez-faire*), яка ніколи не існувала в Європі, а радше поєднання дерегуляції і ререгуляції на різних рівнях управління.

У зв'язку з появою регуляторної держави для розуміння політичної ситуації уже не достатньо зосереджуватися на вивченні лише формальних політичних інститутів, таких як представницькі органи, бюрократичний апарат в рамках класичної моделі веберівського типу. Сучасна політична система створила мережу гібридних інститутів, що є частиною процесу планування рішень, але відособлена від бюрократичної ієрархії. Ці агентства слід розглядати як складову частину політичної системи, що перебуває у процесі інституційної зміни. Це сприяло оформленню концепції «урядування», що розуміється як практика політичного керівництва, базована на регулятивних угодах між державними, напівдержавними і приватними акторами на політичній та плановій аренах. Європа інтегрується через поєднання зусиль з боку місцевих, регіональних, національних та наднаціональних акторів, які можуть бути або державними або приватними.

Слід зазначити, що глобальні ринкові сили та міжнародні органи регулювання, такі як ЄС, можуть ослабити владу та вплив національних парламентів. Легітимність такого державного устрою перебуває під загрозою. Водночас твердженням, що регуляторна держава страждає від демократичного дефіциту, бракує емпіричних доказів.

Нові форми регулювання зумовлюють потребу в детальному знанні та активній спільній участі в процесі управління на всіх рівнях. Дж. Маджоне також відзначав, що цей чинник,

на додачу до надання ринковим гравцям та нижчим рівням управлінської ієрархії більшої відповідальності, веде до створення особливого державно-публічного партнерства та напівдержавних (гібридних) компаній, завданням яких є збір інформації, визначення цілей, нагляд за реалізацією проекту та спільна участь в управлінні та оцінці отриманих результатів. Такі агентства та інститути діють за межами ієрархічного контролю чи нагляду з боку органів центральної влади. Типовими рисами регулятивної держави є за Дж. Маджоном [13, р. 146]: адміністративна децентралізація та регіоналізація; розпад раніше монолітного цілого на моноцільові одиниці з власними бюджетами; делегування відповідальності за надання послуг приватним, прибутковим чи неприбутковим організаціям, і некомерційними організаціями, що діють за межами звичайної виконавчої влади. Популярними є договірні чи квазидоговірні домовленості, згідно з якими бюджети і повноваження щодо прийняття рішень передаються покупцям, які від імені своєї групи клієнтів, купують послуги у надавача, який пропонує найкраще співвідношення ціни і якості.

Основна відмінність регуляторної моделі від традиційної, бюрократичної полягає в акцентуванні уваги на самостійності у прийнятті рішень, що поєднує незалежність із наявними знаннями у вузькій сфері регулювання та діяльності. Нові органи діють незалежно від органів центральної влади і лише опосередковано перебувають під демократичним контролем, оскільки не є обраними громадянами.

Хоча ця модель безумовно має переваги над традиційними методами розробки та реалізації політики, однак їй властиві і певні недоліки. По-перше, дистрибутивна політика повинна залишатися під прямим демократичним контролем та наглядом з боку бюрократів у класичній веберівській моделі. По-друге, регуляторна модель найбільш доцільна у приватному секторі, де використовуються економічні механізми та інструменти конкуренції, а не в державному, що задовольняє масштабніші суспільні інтереси. Це ж справедливо і щодо відособлених державних органів, що послуговуються приватним правом, хоча знання ринку, гнучкість та репутація є ключем до ефективнішої діяльності. Тут варто згадати і про таку важливу перевагу відособлених державних органів, як вдале поєднання експертних знань та здатності реалізувати довгострокову стратегію, що має особливе значення в умовах демократії. Необхідність проводити регулярні вибори звужують часові горизонти планування урядів до електорального циклу в 4–6 років, що змушує політичне керівництво відмовлятися від довгострокових стратегій, які воно не зможе реалізувати в результаті програшу на чергових чи позачергових виборах. Водночас сучасне суспільство дедалі частіше стикається із проблемами, що потребують довгострокового планування (кліматичні зміни, старіння населення, міграційні процеси, енергетичні транзити тощо).

Висновки

Отже, еволюція регуляторної держави на Європейському континенті свідчить про необхідність поєднання дерегуляції та ререгуляції на різних рівнях державного управління та сферах суспільної діяльності для максимально ефективного використання переваг концентрації влади у органів державного управління та спеціальних знань і довгострокових перспектив розвитку напівдержавних організацій. Деретуляція дає можливість державі адекватно реагувати на зміни у суспільних відносинах під впливом зовнішніх чинників, насамперед глобалізації, а ререгуляція — для мінімізації негативних наслідків невдач ринку та захисту гуманітарної, соціальної та екологічної сфер.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності; Закон України від 11 вересня 2003 року № 1160-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1160-15>.
2. Selznick, P. (1985). Focusing organizational research on regulation. In R. G. Noll (Ed.), *Regulatory policy and the social sciences* (pp. 363–367). Berkeley, CA: University of California Press.

3. Majone, G. (1994). The rise of the regulatory state in Europe. *West European Politics*, 17 (3), 77–101.
4. McGowan, F., & Wallace, H. (1996). Towards a European regulatory state. *Journal of European Public Policy*, 3 (4), 560–576.
5. Mörth, U. (Ed.). (2004). *Soft law in governance and regulation: An interdisciplinary analysis*. Cheltenham, UK: Edward Elgar.
6. Pollitt, C., & Bouckaert, G. (2004). *Public management reform: A comparative analysis*. Oxford: Oxford University Press.
7. Djelic, M.-L. (2006). Marketization: From intellectual agenda to global policy-making. In M.-L. Djelic & K. Sahlin Andersson (Eds.), *Transnational governance: Institutional dynamics of regulation*. Cambridge: Cambridge University Press.
8. Hood, C., & Dixon, R. (2015). *A government that worked better and cost less? Evaluating three decades of reform and change in UK Central Government*. Oxford: Oxford University Press.
9. Millward, A. S. (2000). *The European rescue of the nation-state*. London: Routledge.
10. Moran, M. (2003). *The British regulatory state: High modernism and hyper-innovation*. Oxford: Oxford University Press.
11. Schmitter, P. C. (2000). *How to democratize the European Union... and why bother?* Lanham, MD: Rowman & Littlefield.
12. Lavenex, S., & Wallace, W. (2005). Justice and home affaires. In H. Wallace, W. Wallace, & M. A. Pollack (Eds.), *Policy-making in the European Union* (pp. 457–482). Oxford: Oxford University Press.
13. Majone, G. (1997). From the positive to the regulatory state: Causes and consequences of change in the mode of government. *Journal of Public Policy*, 17 (3), 139–189.

REFERENCES:

1. Pro zasady derzhavnoji rehuljatornoji polityky u sferi ghospodarsjkoji dijajlnosti; Zakon Ukrainy vid 11 veresnja 2003 roku № 1160-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1160-15>.
2. Selznick, P. (1985). Focusing organizational research on regulation. In R. G. Noll (Ed.), *Regulatory policy and the social sciences* (pp. 363–367). Berkeley, CA: University of California Press.
3. Majone, G. (1994). The rise of the regulatory state in Europe. *West European Politics*, 17 (3), 77–101.
4. McGowan, F., & Wallace, H. (1996). Towards a European regulatory state. *Journal of European Public Policy*, 3 (4), 560–576.
5. Mörth, U. (Ed.). (2004). *Soft law in governance and regulation: An interdisciplinary analysis*. Cheltenham, UK: Edward Elgar.
6. Pollitt, C., & Bouckaert, G. (2004). *Public management reform: A comparative analysis*. Oxford: Oxford University Press.
7. Djelic, M.-L. (2006). Marketization: From intellectual agenda to global policy-making. In M.-L. Djelic & K. Sahlin Andersson (Eds.), *Transnational governance: Institutional dynamics of regulation*. Cambridge: Cambridge University Press.
8. Hood, C., & Dixon, R. (2015). *A government that worked better and cost less? Evaluating three decades of reform and change in UK Central Government*. Oxford: Oxford University Press.
9. Millward, A. S. (2000). *The European rescue of the nation-state*. London: Routledge.
10. Moran, M. (2003). *The British regulatory state: High modernism and hyper-innovation*. Oxford: Oxford University Press.
11. Schmitter, P. C. (2000). *How to democratize the European Union... and why bother?* Lanham, MD: Rowman & Littlefield.
12. Lavenex, S., & Wallace, W. (2005). Justice and home affaires. In H. Wallace, W. Wallace, & M. A. Pollack (Eds.), *Policy-making in the European Union* (pp. 457–482). Oxford: Oxford University Press.
13. Majone, G. (1997). From the positive to the regulatory state: Causes and consequences of change in the mode of government. *Journal of Public Policy*, 17 (3), 139–189.

Стаття надійшла до редакції 12.04.19

© Береза А. В., 2019